

نقد نظام عدالت قضایی در پرتو حاکمیت قانون

با تأسی از نظریات

مرجع عالیقدر جهان تشیع

حضرت آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی (رحمة الله علیه)

دکتر محمود رضا انصاری

انتشارات جنگل

سرشناسه	: انصاری، محمودرضا، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	: نقد نظام عدالت قضایی در پرتو حاکمیت قانون با تاسی از نظریات مرجع عالیقدر جهان تشیع حضرت آیت الله العظمی / محمودرضا انصاری.
مشخصات نشر	: تهران: جاودانه: جنگل، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۶ص.
شابک	: 978-600-158705-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: هاشمی شاهرودی، سیدمحمود، ۱۳۲۷-۱۳۹۷. -- دیدگاه درباره عدالت
موضوع	: Hashemi Shahrudi, Sayyed Mahmud -- Views on justice
موضوع	: دیوان عدالت اداری
موضوع	: Divan-e 'Edalat-e Edari
موضوع	: ایران. قوه قضائیه -- نقد و تفسیر
موضوع	: اجرای عدالت -- ایران -- نقد و تفسیر
موضوع	: -- Iran -- Criticism and interpretation Justice, Administration of
رده بندی کدی	: DSR1۶۷۰
رده بندی یوبی	: ۹۵۵/۰۸۴۰۹۲
شماره کتابخانه ملی	: ۶۲۰۳۹۹۶

عنوان کتاب: نقد نظام عدالت قضایی در پرتو حاکمیت قانون با تاسی از نظریات مرجع عالیقدر جهان تشیع حضرت آیت الله العظمی

گردآوری و تدوین: محمودرضا انصاری

ناشر: انتشارات جاودانه

ناظر فنی: رضا خسروان

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۹

قطع و تیراژ: وزیری - ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸۷۰۵-۴

تلفن سفارشات چاپ: ۶۶۴۹۵۲۷۵ - ۰۲۱

دفتر فروش تهران: ۶۶۹۵۵۶۴۳ - ۰۲۱ - ۶۶۴۸۶۱۱۵

دفتر فروش اصفهان: ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۰۵ | **دفتر فروش رشت:** ۰۱۳-۳۳۲۶۵۱۱۳

www.jangal.com

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفان محفوظ است.

چکیده

حاکمیت قانون و دادرسی عادلانه و مؤلفه‌های مرتبط با آن، امروزه به یکی از الزامات و بایدهای قوه قضاییه تبدیل شده است. در این راستا قوانین ماهوی و قوانین شکلی باید از الزامات حکومت قانون تبعیت نمایند و نظام دادرسی در کشور در ابعاد مختلف فردی و سازمانی بتواند اصل مزبور را حاکم نماید. نظام حقوقی ایران که بر پایه اصل تفکیک نسبی قوا بنا شده، در رتبه‌های شکلی به اصل یاد شده وفادار مانده است. نظام مزبور که ساختار را از حقوق دیگر کشورها و به ویژه فرانسه اخذ نموده، از حیث ماهیت به قواعد بنیادین حقوق اسلامی توجه نمود و به رعایت آن التزام داشته است. در این راستا پس از شکل‌گیری دستگاه قضا بر مبنای سیاست‌گذاری‌های فردی بر این سازمان مؤثر واقع شده و توانسته مدلی مستقل را در این عرصه مطرح نماید. از این رو نظرات آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی به عنوان سردم‌نشین حاکمیت قانون بر قوه قضاییه با طرح دیدگاه‌های ایشان کاملاً واضح و مشخص می‌باشد. بنابراین در این کتاب نگارنده تلاش کرده تا پس از تبیین اصول و موازین مرتبط با قوه قضاییه در راستای اعمال حکومت قانون به تبیین اندیشه‌های آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی نیز اشاره نماید تا نظام حاکمیت قانون در قوه قضاییه را بدین وجه توصیفی جامع نماید. در این کتاب برش تحقیق به صورت توصیفی تحلیلی بوده است.

واژگان کلیدی:

حاکمیت قانون، قوه قضاییه، حکمرانی خوب، آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی

فهرست مطالب

مقدمه و روش‌شناسی

بخش اول - کلیات و مفاهیم ۱

فصل اول - مرور و چارچوب مفهومی ۳

مبحث اول - مفهوم شناسی عدالت ۳

مبحث دوم - گونه‌شناسی عدالت ۸

گفتار اول - عدالت بی‌بیم ۸

گفتار دوم - عدالت برای ۱۲

مبحث سوم - مؤلفه‌ها و شاخصه‌های عدالت قضایی و تحقق امنیت قضایی ۱۷

گفتار اول - استقلال قاضی و استقلال قوه قضاییه ۱۷

بند اول - استقلال قاضی ۱۹

بند دوم - استقلال قوه قضاییه ۳۳

گفتار دوم - تحقق امنیت قضایی ۳۷

بند اول - تعریف امنیت قضایی ۴۰

بند دوم - مؤلفه‌های امنیت قضایی در نظام حقوقی ایران ۴۱

فصل دوم - اصول حقوقی حاکم بر امنیت قضایی ۴۵

مبحث اول - اصول حقوقی ۴۵

گفتار اول - اصل برائت ۴۷

گفتار دوم - اصل قانونی بودن جرائم و مجازات‌ها ۵۸

گفتار سوم - اصل تفسیر مضیق قانون ۶۲

گفتار چهارم - اصل برابری در برابر قانون ۶۵

گفتار پنجم - اصل علنی بودن محاکمات ۶۷

مبحث دوم - اصل حکومت قانون ۷۴

گفتار اول - خاستگاه تاریخی حاکمیت قانون ۷۴

بند اول - مؤلفه‌های حاکمیت قانون ۷۷

۱. مؤلفه‌های شکلی ۷۷
۲. انطباق با قانون به لحاظ ماهوی ۷۷
- گفتار سوم- اهداف و کارکردهای حاکمیت قانون ۷۸
- مبحث سوم- منع تبعیض بین اشخاص و نهادها ۸۱
- گفتار اول- تحقق دولت مشروطه مدرن ۸۵
- گفتار دوم- ایجاد عدالت رویه‌ای ۹۱
- بخش دوم- موانع حاکمیت قانون مربوط به قوه قضائیه در ایران ۹۳**
- فصل اول- موانع مرتبط با اصول حقوقی ۹۵**
- مبحث اول- اصل برائت ۹۵
- مبحث دوم- اصل نفعی بودن جرائم و مجازات‌ها ۱۰۳
- مبحث سوم- اصل تساوی در برابر قانون ۱۰۵
- فصل دوم- موانع مرتبط با ازن قضایی و جایگاه قضات ۱۱۱**
- مبحث اول- موازی‌سری قوا ۱۱۱
- گفتار اول- استقلال در برابر مداخلات اداری و اجرایی ۱۱۹
- گفتار دوم- شکل‌گیری استقلال قوه قضائیه در راستای تحقق امنیت قضایی ۱۲۰
- بند اول- لزوم استقلال قضایی ۱۲۰
- بند دوم- ضعف استقلال رفتاری و نظارت قضایی ۱۲۱
- فصل سوم- راهکارهای تقویت حاکمیت قانون مربوط به قوه قضائیه در ایران ۱۲۳**
- بخش سوم- عدالت قضایی و چالش‌های آن در پرتو نظریات آیت‌الله هاشمی شاهرودی ۱۲۵**
- فصل اول- ارکان قوه قضائیه و لزوم ایجاد تحول قضایی و چالش‌های آن ۱۲۷**
- مبحث اول- ارکان قوه قضائیه و لزوم تحول در آن ۱۲۷
۱. تحول از طریق توسعه قضایی ۱۲۷
۲. ابعاد توسعه قضایی از منظر آیت‌الله هاشمی شاهرودی ۱۲۷
- فصل دوم- چالش‌های دستگاه قضایی ۱۳۵**
- مبحث اول- تدوین سیاست قضایی مناسب در امر دادرسی ۱۳۵
- گفتار اول- مجتمع قضایی امور اقتصادی ۱۳۷
- گفتار دوم- دیوان عدالت اداری ۱۴۵
- گفتار سوم- شورای عالی پیشگیری از جرم ۱۴۷
- مبحث دوم- مرکز مطالعات توسعه قضایی ۱۴۸

مبحث سوم - طبقه بندی زندانیان	۱۵۱
فصل سوم - لزوم حبس زدایی و اعمال جایگزین های حبس	۱۵۵
مبحث چهارم - خصوصی سازی اصلاح مجرمان	۱۶۶
مبحث پنجم - استفاده از نیکوکاران در حل و فصل مشکلات زندانیان	۱۶۷
فصل چهارم - رسالت سایر سازمان ها	۱۶۹
مبحث اول - سازمان بازرسی کل کشور	۱۶۹
مبحث دوم - ضرورت مقررات زدایی در سازمان ثبت	۱۷۲
نتیجه گیری	۱۷۷
پیشنهادهات	۱۸۵
منابع و مأخذ	۱۸۷